

СКЛИКАННЯ ПОЗАЧЕРГОВИХ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА З ІНІЦІАТИВИ АКЦІОНЕРІВ CALLING AN EXTRAORDINARY GENERAL MEETING ON THE INITIATIVE OF STOCK COMPANY SHAREHOLDERS'

Гарагонич О.В.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного, господарського права
та процесу Академії адвокатури України*

Стаття присвячена висвітленню актуальних питань скликання позачергових загальних зборів акціонерного товариства з ініціативи акціонерів і вироблення на підставі цього пропозицій з вдосконалення правозастосування та чинного законодавства. Автор акцентує увагу на основних проблемах правового регулювання порядку скликання позачергових загальних зборів та практики вирішення пов'язаних з цим спорів у судах.

Ключові слова: позачергові загальні збори акціонерного товариства, скликання загальних зборів, право акціонера на участь в управлінні господарським товариством, порядок денний загальних зборів.

Стаття посвячена раскрытию актуальных вопросов созыва внеочередного общего собрания акционерного общества по инициативе акционеров и выработке на основании этого предложений по совершенствованию правоприменения и действующего законодательства. Автор акцентирует внимание на основных проблемах правового регулирования порядка созыва внеочередного общего собрания и практики решения связанных с этим споров в судах.

Ключевые слова: внеочередное общее собрание акционерного общества, созыв общего собрания, право акционера на участие в управлении хозяйственным обществом, повестка дня общего собрания.

The article is dedicated to the analysis of current problems in convening of extraordinary general meeting of the Joint-stock company initiated by shareholders and determines the possible ways for improving of legislation and application of law. The author focuses on the major problems in legal regulations of convening of extraordinary general meeting and practice of solving related disputes in the courts.

Key words: an extraordinary general meeting of the Joint-stock company, the general meeting, the right of a shareholder to participate in the management of business entity's affairs, the agenda of the general meeting.

Постановка проблеми. Акціонерне товариство (далі – АТ) – господарська організація з найбільш складною системою інтересів (самого товариства, його засновників, різних категорій акціонерів, посадових осіб органів управління тощо) [1]. Одним із правових механізмів, за допомогою якого досягається узгодження зазначених інтересів, є система органів управління АТ. Вищим органом у цій системі є загальні збори АТ.

Питання ефективного функціонування загальних зборів АТ як органу, що реалізує всю повноту влади акціонерів, є надзвичайно актуальним. Це обумовлено передусім правовим статусом акціонерів як осіб, що мають право на участь в управлінні справами товариства. Саме через загальні збори АТ власники акцій можуть реалізувати своє право на участь в управлінні справами АТ і, відповідно, впливати на формування волі АТ як суб'єкта господарських відносин [2].

АТ зобов'язане згідно із ч. 2 ст. 32 Закону України «Про акціонерні товариства» (далі – Закон про АТ) [3] щороку скликати загальні збори (річні загальні збори). Однак на практиці існує багато випадків, коли загальні

збори товариства не проводяться, що перешкоджає нормальній роботі товариства та порушує права акціонерів – право на управління АТ шляхом участі у загальних зборах та можливості прийняття рішень, які можуть мати результатом суттєві корпоративні зміни (внесення змін до статуту, обрання членів наглядової ради та ревізійної комісії, додатковий випуск акцій, укладення товариством правочинів на значну суму, реорганізацію товариства та інші дії).

Право на участь в управлінні мають усі акціонери. Реалізувати дане право усі акціонери можуть лише в загальних зборах, оскільки участь в інших органах АТ братимуть тільки ті з них, які були обрані до них [4]. У зв'язку з цим для забезпечення можливості реалізації акціонерами права на участь в управлінні АТ у разі непроведення АТ річних загальних зборів законодавцем закріплено правовий механізм скликання та проведення позачергових загальних зборів, у т. ч. з ініціативи акціонерів. Однак на практиці реалізація акціонерами правомочностей щодо скликання позачергових загальних зборів АТ пов'язана з рядом проблем, вирішення яких

обумовлює необхідність ґрунтовного дослідження зазначених питань корпоративного управління.

Стан дослідження. Окремі питання скликання позачергових загальних зборів АТ були предметом уваги низки дослідників, серед яких: О. . Вінник [1; 5; 6], О. І. Виговський [7], О. Блюмхардт [8], С. . Артеменко [9], Т. . Кашаніна [10], О. . Кібенко [11], В. . Кравчук [12], О. . Переверзев [13], І.В. Спасібо-Фатєєва [14], В. . Щербаків [15], О. . Щербина [16] та ін. Проте у більшості з цих досліджень не враховуються сучасні проблеми реалізації акціонерами права на управління АТ у процесі скликання загальних зборів та ряд інших пов'язаних з цим питань.

Метою статті є подальша теоретична розробка питань скликання позачергових загальних зборів АТ з ініціативи акціонерів і вироблення на підставі цього пропозицій з вдосконалення правозастосування та чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Прийняття рішення про скликання позачергових загальних зборів належить до виключної компетенції наглядової ради АТ (п. 3 ч. 2 ст. 52 Закону про АТ). Періодичність скликання позачергових зборів законом та статутом не передбачається. Відправним пунктом для початку процедури зі скликання і проведення загальних зборів АТ є ініціатива, яка може виходити від уповноважених на те учасників корпоративних відносин.

Коло таких уповноважених учасників корпоративних відносин може бути визначено на підставі аналізу ч. 1 ст. 47 Закону про АТ, згідно з якою позачергові загальні збори АТ скликаються наглядовою радою:

- 1) з власної ініціативи;
- 2) на вимогу виконавчого органу – в разі порушення провадження про визнання товариства банкрутом або необхідності вчинення значного правочину;
- 3) на вимогу ревізійної комісії (ревізора);
- 4) на вимогу акціонерів (акціонера), які на день подання вимоги сукупно є власниками 10 і більше відсотків простих акцій товариства;
- 5) в інших випадках, встановлених законом або статутом товариства.

Тобто згідно із даною нормою уповноваженими на скликання позачергових загальних зборів АТ є не всі акціонери, а тільки ті із них, які на день подання вимоги сукупно є власниками 10 і більше відсотків простих акцій товариства. Відтак власники привілейованих акцій, навіть якщо вони володіють більш як 10 відсотків від розміру статутного капіталу, не мають права вимагати скликання позачергових загальних зборів АТ.

Перелік підстав скликання позачергових загальних зборів невичерпний. Законодавець називає тільки основні з них:

- порушення провадження про визнання товариства банкрутом;
- необхідність вчинення значного правочину;
- наявність обставин, визначених у статуті товариства;
- наявність обставин, встановлених законом;
- інші підстави, зумовлені інтересами акціонерного товариства в цілому.

Вимога акціонерів про скликання позачергових загальних зборів подається у письмовій формі виконавчому органу на адресу за місцезнаходженням АТ із зазначенням прізвищ (найменувань) акціонерів, які вимагають скликання позачергових загальних зборів, підстав для скликання, порядку денного, інформації про кількість, тип і клас належних акціонерам акцій та має бути підписано всіма акціонерами, які її подають.

При надходженні на адресу АТ вимоги акціонерів про скликання позачергових загальних зборів з наглядовою радою перевіряються:

по-перше, чи є особи, які вимагають скликання зборів, акціонерами цього АТ;

по-друге, чи є зазначені особи власниками 10 і більше відсотків простих акцій товариства;

по-третє, чи містить вимога усі передбачені Законом про АТ для такого документа дані.

При перевірці наявності у ініціаторів скликання позачергових загальних зборів статусу акціонера та власника передбаченої Законом про АТ кількості акцій наглядова рада повинна враховувати, що відповідно до ч. 4 статті 5 Закону України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» [17] підтвердженням права власності на цінні папери у документарній формі є сертифікат, а на цінні папери, випущені у бездокументарній формі, або знеруховлені (тобто переведені з документарної форми у бездокументарну), – виписка з рахунку в цінних паперах.

Сертифікати цінних паперів оформлюються на бланках суворої звітності. Відповідно до пунктів 14-17 Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.10.2006 № 1000 (далі – Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів), під час внесення до системи реєстру записів про перехід права власності на іменні цінні папери за наслідками цивільно-правових угод сертифікат цінних паперів на ім'я попереднього власника подається реєстратору і погашається [18].

Наглядовій раді необхідно мати на увазі, що виписка з реєстру власників іменних цінних паперів не є документом, який посвідчує право власності на акції. Пунктом 24 розділу VII Положення про порядок ведення реєстру власників іменних цінних паперів передбачено надання виписок з реєстру власників іменних цінних паперів на запит зареєстрованих осіб. Водночас назване Положення не містить обмежень щодо підстав та кількості таких запитів та не передбачає механізмів вилучення і погашення виданих виписок при реєстрації переходу права власності на цінні папери. У зв'язку з цим після відчуження акцій у особи можуть зберігатися видані їй раніше виписки з реєстру власників іменних цінних паперів. А тому виписка з реєстру власників іменних цінних паперів про стан особового рахунку посвідчує факт реєстрації особи у системі реєстру та належності їй певної кількості акцій лише на дату видачі виписки, а не на дату звернення до АТ з вимогою про скликання позачергових загальних зборів.

Наглядовій раді слід враховувати також, що сертифікат цінних паперів є доказом права власності на цінні папери за умови його дійсності. Положенням про порядок ведення реєстру власників іменних цінних паперів передбачено недійсність сертифікату цінних паперів, раніше оформленого на ім'я власника цінних паперів, якого за рішенням (вироком) суду позбавлено права власності на цінні папери. Сертифікат, не наданий реєстроутримувачу разом з документом, що підтверджує рішення (вироку) суду, вважається недійсним, про що реєстроутримувачем здійснюється відповідний запис у журналі обліку сертифікатів іменних цінних паперів та повідомляється особа, на ім'я якої він був оформлений, і НКЦПФР.

У разі, якщо ініціатори скликання на дату подання вимоги не є власниками 10 і більше відсотків простих акцій товариства акціонерами або подана вимога не містить усіх даних, передбачених статтею 47 Закону про АТ, наглядова рада у відповідності із ч. 3 ст. 47 Закону про АТ повинна прийняти рішення про відмову у скликанні позачергових загальних зборів АТ.

Рішення наглядової ради про відмову у скликанні позачергових загальних зборів АТ може бути оскаржено акціонерами до суду (ч. 6 ст. 47 Закону про АТ).

Наглядова рада приймає рішення про скликання позачергових загальних зборів АТ або про відмову в такому скликанні протягом 10 днів з моменту отримання вимоги про їх скликання (ч. 2 ст. 47 Закону про АТ).

Рішення наглядової ради про скликання позачергових загальних зборів або мотивоване рішення про відмову у скликанні надається акціонерам – ініціаторам скликання зборів не пізніше, ніж за три дні з моменту його прийняття (абз. 2 ч. 3 ст. 47 Закону про АТ).

У разі якщо протягом 10-денного строку наглядова рада не прийняла рішення про скликання позачергових загальних зборів АТ, такі збори можуть бути скликані акціонерами, які цього вимагають і які на день подання вимоги сукупно є власниками 10% і більше простих акцій. (ч. 6 ст. 47 Закону про АТ). Однак реалізувати акціонерам право самостійного скликання загальних зборів акціонерного товариства досить проблематично.

Для самостійного скликання позачергових загальних зборів акціонерного товариства акціонерам необхідно звернутися із відповідною заявою до особи, яка веде облік прав власності на акції товариства (депозитарія або реєстратора) для надіслання кожному акціонеру письмового повідомлення про проведення загальних зборів акціонерного товариства та їх порядок денний. Особа, яка веде облік прав власності на акції АТ, вправі здійснити розсилку повідомлень за умови надання акціонерами, які самостійно скликають збори, рішення наглядової ради АТ про відмову у скликанні зборів на вимогу акціонерів. У разі ж якщо наглядова рада АТ не приймала жодного рішення ні про скликання позачергових загальних зборів АТ, ні про відмову в такому скликанні, акціонерам при зверненні із заявою до депозитарію (реєстратора) без надання відповідного рішення наглядової ради буде відмовлено у надісланні депозитарієм повідомлення про збори та їх порядок денний.

На практиці непоодинокими є випадки, коли акціонери, яким було відмовлено у скликанні загальних зборів, намагались примусити акціонерне товариство скликати і провести загальні збори у судовому порядку. Судова практика для таких акціонерів є невтішною.

З цього приводу Верховний Суд України вважає, що вимоги про скликання загальних зборів товариства є непідвідомчими (непідсудними) судам і не підлягають задоволенню [19].

Така позиція судової системи ґрунтується на тому, що законодавством не передбачено право акціонера вимагати в судовому порядку від товариства скликання позачергових зборів. Оскільки одним із загальних принципів господарювання, закріплених у ст. 6 Господарського кодексу України [20], є свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом, спонукання в судовому порядку до скликання загальних зборів є втручанням у внутрішньогосподарську діяльність суб'єкта господарювання [19].

При цьому згідно з ч. 2 ст. 3 Закону про АТ до акціонерного товариства та його органів, у разі вчинення акціонерами протиправних дій, не можуть застосовуватися будь-які санкції, що обмежують їхні права. Тому, якщо акціонерами будуть порушені вимоги Закону про АТ щодо порядку скликання та проведення ними зборів акціонерів, НКЦПФР не зможе застосувати санкції до АТ, як це відбувалося раніше.

Важливим етапом процесу скликання позачергових загальних зборів АТ на вимогу акціонерів є етап формування порядку денного – переліку питань, які розглядатимуться на зборах і з яких збори вправі приймати рішення.

Формування порядку денного загальних зборів АТ, які скликаються з ініціативи акціонерів, здійснюється шляхом реалізації акціонером правомочності на участь у підготовці загальних зборів АТ, що є складовою права

на участь в управлінні АТ. Така участь, як зазначає В. Г. Жорнокуй, може бути виражена як у внесенні питань до порядку денного загальних зборів, так і у висуненні кандидатів до органів управління та інших органів АТ [21].

У ч. 2 статті 33 Закону про АТ наведено перелік питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів. У зазначеній статті також передбачена можливість віднесення до виключної компетенції загальних зборів інших питань шляхом внесення відповідних доповнень до статуту (п. 27 ч. 2 ст. 33 Закону про АТ).

Формування питань, включених до порядку денного загальних зборів, мають давати акціонерам змогу передбачити можливі рішення зборів з кожного питання. Включення до порядку денного зборів питань «Різне», «Організаційні питання» та їх еквівалентів неможливо у зв'язку з тим, що такі дії порушують права акціонерів на попереднє ознайомлення з порядком денним загальних зборів акціонерів [22].

Порядок денний позачергових загальних зборів АТ попередньо затверджується наглядовою радою товариства, а в разі скликання позачергових загальних зборів на вимогу акціонерів у випадках, передбачених ч. 6 статті 47 Закону про АТ, – акціонерами, які цього вимагають (ч. 1 ст. 37 Закону про АТ).

Акціонер до проведення зборів за запитом має можливість у порядку, визначеному статтею 36 Закону про АТ, ознайомитися з проектом (проектами) рішення з питань порядку денного.

Ч. 1 ст. 38 Закону про АТ передбачена можливість зміни порядку денного загальних зборів після його опублікування тільки за умови надходження від акціонерів відповідних пропозицій. Так, кожний акціонер має право внести пропозиції щодо питань, включених до порядку денного загальних зборів акціонерного товариства, а також щодо нових кандидатів до складу органів товариства, кількість яких не може перевищувати кількісного складу кожного з органів.

Внесення змін до опублікованого порядку денного загальних зборів з ініціативи органів управління акціонерного товариства, державних органів, юридичних та фізичних осіб, що не є акціонерами, не допускається.

Пропозиції вносяться не пізніше ніж за 20 днів до дати проведення загальних зборів, а щодо кандидатів до складу органів товариства – не пізніше ніж за 7 днів до дати проведення загальних зборів (ч. 1 ст. 38 Закону про АТ).

Пропозиція до порядку денного загальних зборів АТ подається у письмовій формі із зазначенням (ч. 2 ст. 38 Закону про АТ):

- прізвища (найменування) акціонера, який її вносить,
- кількості, типу та/або класу належних йому акцій,
- змісту пропозиції до питання та/або проекту рішення,
- кількості, типу та/або класу акцій, що належать кандидату, який пропонується цим акціонером до складу органів товариства.

Наглядова рада АТ (а в разі скликання зборів на вимогу акціонерів – акціонери, які цього вимагають), приймають рішення про включення пропозицій до порядку денного не пізніше, ніж за 15 днів до дати проведення загальних зборів, а щодо кандидатів до складу органів товариства – не пізніше, ніж за 4 дні до дати проведення загальних зборів (ч. 3 ст. 38 Закону про АТ).

Пропозиції акціонерів (акціонера), які сукупно є власниками 5 або більше відсотків простих акцій підлягають обов'язковому включенню до порядку денного загальних зборів (ч. 4 ст. 38 Закону про АТ).

У такому разі рішення наглядової ради про включення питання до порядку денного не вимагається, а пропозиція вважається включеною до порядку денного, якщо вона подана з дотриманням вимог Закону про АТ.

Зміни до порядку денного загальних зборів вносяться лише шляхом включення нових питань та проектів рішень із запропонованих питань. АТ не має права вносити зміни до запропонованих акціонерами питань або проектів рішень.

Рішення про відмову у включенні до порядку денного загальних зборів АТ пропозиції акціонерів (акціонера), які сукупно є власниками 5 або більше відсотків простих акцій, може бути прийнято тільки у разі:

недотримання акціонерами встановленого ч. 1 ст. 38 Закону про АТ строку;
неповноти даних, передбачених ч. 2 ст. 38 Закону про АТ.

Мотивоване рішення про відмову у включенні пропозиції до порядку денного загальних зборів АТ надсилається наглядовою радою акціонеру протягом 3 днів з моменту його прийняття.

Оскарження акціонером рішення товариства про відмову у включенні його пропозиції до порядку денного до суду не зупиняє проведення загальних зборів. Суд за результатами розгляду справи може постановити рішення про зобов'язання товариства провести загальні збори з питання, у включенні якого до порядку денного було безпідставно відмовлено акціонеру.

Разом з тим суди повинні враховувати, що судовим рішенням не можуть включатися питання до порядку денного загальних зборів товариства. Рішення суду про включення питання до порядку денного загальних зборів є незаконним у зв'язку з тим, що суд, фактично, втручається у внутрішні справи товариства. Пропозиції щодо включення питань до порядку денного загальних зборів АТ не можуть бути предметом судового розгляду [19].

Порядок повідомлення про проведення загальних зборів передбачає кілька способів повідомлення про проведення загальних зборів, зокрема:

1) надіслання кожному акціонеру письмового повідомлення про проведення загальних зборів акціонерного товариства та їх порядок денний;

2) публікації в офіційному друкованому виданні Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку повідомлення про проведення загальних зборів;

3) надіслання повідомлення про проведення загальних зборів та їх порядок денний фондовій біржі, на якій АТ пройшло процедуру лістингу (для публічних АТ);

4) розміщення інформації, яка міститься у повідомленні про проведення загальних зборів, на власній веб-сторінці у мережі Інтернет (для публічних АТ).

5) розміщення інформації, яка міститься у повідомленні про проведення загальних зборів, в загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР.

Повідомлення акціонерів про проведення загальних зборів та їх порядок денний є відкритою інформацією, метою надання якої є інформування акціонерів та інших заінтересованих осіб про проведення загальних зборів та забезпечення реалізації акціонерами свого права на участь у загальних зборах [23].

Так, ч. 1 ст. 35 Закону про АТ передбачене письмове повідомлення про проведення загальних зборів та їх порядок денний, яке в обов'язковому порядку надсилається акціонерам персонально у строк не пізніше, ніж за 30 днів до дати проведення загальних зборів.

Повідомлення про проведення загальних зборів шляхом публікації повідомлення про проведення загальних зборів у офіційному друкованому органі не пізніше, ніж за 30 днів до дати проведення загальних зборів передбачене абзацом третім частини першої статті 35 Закону про АТ як додаткове до письмового повідомлення акціонерів

Верховний Суд України з цього приводу наголошує на тому, що вимоги закону щодо порядку скликання загальних зборів акціонерів та строку їх повідомлення

дає можливість власникам акцій реалізувати своє право на участь у загальних зборах та внести свої пропозиції щодо порядку денного. Тому недодержання вказаних вимог може бути підставою для визнання прийнятих на зборах рішень недійсними, якщо це істотно вплинуло на реалізацію акціонерами своїх прав і прийняття зборами рішень [19]. За таких обставин повідомлення про загальні збори за 28, а не за 30 днів не зумовлює недійсність загальних зборів за умови участі представника позивача у загальних зборах, а також за відсутності посилання позивача про відхилення його пропозицій щодо порядку денного загальними зборами через порушення 20-денного терміну їх подання до дня скликання. Таким чином, відсутні підстави вважати, що зазначене порушення призвело до порушення права позивача як акціонера товариства.

Згідно із ч. 1 ст. 35 Закону про АТ письмове повідомлення про проведення загальних зборів та їх порядок денний надсилається акціонерам персонально у спосіб, передбачений статутом акціонерного товариства.

При цьому згідно з абз. 2 ч. 1 ст. 35 Закону про АТ письмове повідомлення про проведення загальних зборів та їх порядок денний надсилається акціонерам у строк не пізніше, ніж за 30 днів до дати їх проведення. Повідомлення розсилає особа, яка скликає загальні збори, або особа, яка веде облік прав власності на акції товариства, у разі скликання загальних зборів акціонерами.

Абз. 1 ч. 7 ст. 38 Закону про АТ передбачено, що акціонерне товариство не пізніше, ніж за 10 днів до дати проведення загальних зборів повинно повідомити акціонерів згідно із статутом про зміни у порядку денному. При цьому відповідно до п. 12 ч. 2 ст. 13 Закону про АТ статут товариства повинен містити відомості про спосіб повідомлення акціонерів про зміни у порядку денному загальних зборів.

Передбачений статутом спосіб повідомлення акціонерів про проведення загальних зборів та їх порядок денний, а також про зміни у порядку денному загальних зборів повинен забезпечувати надіслання персонального письмового повідомлення кожному акціонеру [24].

Згідно із п. 14 ч. 1 ст. 2 Закону про АТ повідомлення акціонерам – повідомлення, що містить передбачену законом та статутом акціонерного товариства інформацію і направляється адресату в письмовій формі у спосіб, визначений статутом товариства.

Згідно з абз. 1 ч. 1 ст. 35 Закону про АТ перелік акціонерів, які повідомляються про проведення загальних зборів та їх порядок денний, складається відповідно до законодавства про депозитарну систему України. Одним із обов'язкових реквізитів реєстру власників іменних цінних паперів або зведеного облікового реєстру, а також анкет у системі депозитарного обліку (системі реєстру) є місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб).

Оскільки Законом про АТ прямо встановлено, що спосіб повідомлення акціонерів про проведення загальних зборів акціонерного товариства та їх порядок денний, а також про зміни у порядку денному має бути передбачений статутом товариства, НКЦПФР вважає, що АТ може передбачити в статуті спосіб повідомлення про проведення загальних зборів та їх порядок денний, а також про зміни у порядку денному, який може відрізнятися від способу, передбаченого пунктом 14 статті 2 Закону про АТ [24].

Передбачений статутом спосіб персонального повідомлення про проведення загальних зборів та їх порядок денний, а також повідомлення про зміни у порядку денному повинен бути однаковою для всіх акціонерів та передбачати щонайменше надіслання акціонерам засобами поштового зв'язку повідомлення на адресу їх місцезнаходження (місця проживання).

Статут АТ також може передбачати додаткові способи повідомлення акціонерів. Наприклад, статут АТ може у якості додаткових способів повідомлення акціонерів передбачати повідомлення про проведення загальних зборів та їх порядок денний, а також повідомлення про зміни у порядку денному, шляхом: оголошення повідомлення про загальні збори по місцевому радіо чи телебаченню; направлення повідомлення електронною поштою; розміщення тексту повідомлення на дошці оголошень АТ; розміщення тексту повідомлення на бігбордах за місцезнаходженням АТ тощо.

Верховний Суд України у своєму листі акцентує увагу судів на тому, що недодержання вимог закону щодо порядку скликання загальних зборів при здійсненні поштової розсилки персональних повідомлень може бути підставою для визнання прийнятих на зборах рішень недійсними, якщо це істотно вплинуло на реалізацію акціонерами своїх прав і прийняття зборами рішень [19]. За таких обставин направлення персонального повідомлення про загальні збори за 28, а не за 30 днів не зумовлює недійсність загальних зборів за умови участі акціонера або його представника у загальних зборах, а також за відсутності посилення позивача про відхилення його пропозицій щодо порядку денного загальними зборами через порушення 20-денного терміну їх подання до дня скликання. Таким чином, відсутні підстави вважати, що зазначене порушення призвело до порушення права позивача як акціонера товариства.

Таке порушення може стати підставою для визнання недійсними рішень загальних зборів, якщо у суді буде доведено, що невелика затримка з персональним повідомленням вплинула на можливість позивача взяти участь у загальних зборах акціонерного товариства [19].

Якщо під час розгляду справи судом буде встановлено, що допущені акціонерним товариством порушення порядку персонального повідомлення акціонера не призвели до неможливості його участі у загальних зборах, а також у разі встановлення судом факту присутності акціонера на загальних зборах, зазначені порушення не є підставами для визнання рішень загальних зборів акціонерів недійсними [25].

Головною характеристикою вищих органів є те, що до їх складу входять засновники (учасники, члени, акціонери), в широкому розумінні – усі особи, які мають корпоративні права або є членами юридичної особи. Вищі органи ніким не обираються, їх склад визначається членством, участю в юридичній особі або самим фактом її заснування певною особою. Це прослідковується в усіх приватних юридичних особах.

Письмове повідомлення про проведення загальних зборів АТ та їх порядок денний надсилається кожному акціонеру, зазначеному в переліку акціонерів, складеному в порядку, встановленому законодавством про депозитарну систему України, на дату, визначену наглядовою радою, а в разі скликання позачергових загальних зборів на вимогу акціонерів у випадках, передбачених ч. 6 ст. 47 Закону про АТ, – акціонерами, які цього вимагають. Встановлена дата не може передувати дню прийняття рішення про проведення загальних зборів і не може бути встановленою раніше, ніж за 60 днів до дати проведення загальних зборів.

У разі реєстрації акцій на ім'я номінального утримувача повідомлення про проведення загальних зборів та порядок денний надсилається номінальному утримувачу, який забезпечує персональне повідомлення акціонерів, яких він обслуговує.

Повідомлення про проведення загальних зборів акціонерного товариства має містити такі дані:

1) повне найменування та місцезнаходження товариства;

2) дата, час та місце (із зазначенням номера кімнати, офісу або залу, куди мають прибути акціонери) проведення загальних зборів;

3) час початку і закінчення реєстрації акціонерів для участі у загальних зборах;

4) дата складення переліку акціонерів, які мають право на участь у загальних зборах;

5) перелік питань, що виносяться на голосування;

6) порядок ознайомлення акціонерів з матеріалами, з якими вони можуть ознайомитися під час підготовки до загальних зборів.

Згідно із ч. 1 ст. 36 Закону про АТ у повідомленні про проведення загальних зборів вказуються конкретно визначене місце для ознайомлення (номер кімнати, офісу тощо) та посадова особа товариства, відповідальна за порядок ознайомлення акціонерів з документами.

У цивільному законодавстві у практиці застосування термінів, слів та словосполучень у юриспруденції термін «опублікування» застосовується у значенні «спосіб повідомлення невизначеному колу осіб», «спосіб доведення до відома населення». Таким чином, опублікування товариством повідомлення про скликання загальних зборів є способом інформування акціонерів та інших заінтересованих осіб про проведення загальних зборів [23].

Передбачений Законом про АТ обов'язок опублікувати загальне повідомлення про скликання загальних зборів в одному із офіційних друкованих органів встановлений законодавцем для інформування власників акцій, які ще не зазначені в переліку акціонерів, складеному відповідно до ч. 1 ст. 35 Закону в порядку, встановленому законодавством про депозитарну систему України, а також тих осіб, які до проведення загальних зборів можуть придбати акції і бути внесені до переліку акціонерів, які мають право на участь у загальних зборах, про скликання загальних зборів. Особи, внесені до переліку акціонерів, складеному в порядку, встановленому законодавством про депозитарну систему України, повідомляються про скликання загальних зборів шляхом надсилання їм персональних повідомлень.

При цьому судова практика виходить з того, що публікація загального повідомлення про скликання загальних зборів не свідчить про те, що зареєстрований у реєстрі власників іменних цінних паперів (внесений до переліку акціонерів, складеного в порядку, встановленому законодавством про депозитарну систему України) акціонер був повідомлений про скликання загальних зборів, а відсутність або порушення строків публікації загального повідомлення не може вважатися порушенням порядку повідомлення тих акціонерів, щодо яких судом встановлено факт його належного персонального повідомлення про скликання цих загальних зборів [25].

Судам необхідно враховувати, що редакційні помилки в оголошеннях про скликання загальних зборів щодо дати їх проведення також можуть бути підставою для визнання рішень загальних зборів недійсними [19].

І нарешті, обов'язок розміщення інформації, яка міститься у повідомленні про проведення загальних зборів, в загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР, встановлюється не Законом про АТ, а п. 2 розділу VI Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 19 грудня 2006 р. № 1591 (далі – Положення №1591) [26]. Дана вимога є обов'язковою як для публічних, так і приватних АТ. Інформація розміщується в Інтернеті на сайті <http://stockmarket.gov.ua/> за формою, наведеною в додатку 44 до Положення №1591. Інформація в повідомленні про проведення загальних зборів, що розміщується в загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР, за змістом має бути ідентична інформації у повідомленні про проведення загальних зборів, оприлюдненому в офі-

ційному друкованому органі (виданні). Розкриття інформації у повідомленні про проведення загальних зборів АТ здійснюється протягом 10 робочих днів з дати публікації повідомлення про проведення загальних зборів в офіційному друкованому органі (виданні).

Висновки. Завершуючи дослідження, слід констатувати, що чинне в Україні законодавство про акціонерні товариства, не відповідає реальним потребам учасників

корпоративних відносин, зокрема, неналежним чином забезпечує можливість реалізації акціонерами права на участь в управлінні АТ в частині скликання позачергових загальних зборів АТ. Усунення зазначених недоліків дозволить підвищити дієвість правових норм у регулюванні корпоративних відносин, забезпечити упорядкованість у корпоративному секторі економіки та захист прав акціонерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вінник О.М. Корпоративні конфлікти та зловживання корпоративними правами в акціонерних товариствах: традиційні та інноваційні способи попередження й розв'язання / О.М. Вінник // Актуальні питання інноваційного розвитку. – 2012. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу. http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Apir/2012_2/Vynnyk%202.pdf
2. Гарагонич О.В. Загальні збори у системі корпоративного управління акціонерного товариства / О.В. Гарагонич // Матеріали Десятої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Економіко-правові дослідження у XXI столітті: загальні проблеми господарського права на сучасному етапі розвитку суспільства» (21-30 вересня 2012 року, м. Донецьк) [Електронний ресурс]. – Режим доступу. http://hozpravo.com.ua/conferences/arhiv/uchastnik.php?ELEMENT_ID=614&ID=640
3. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року № 514-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50-51. – Ст. 384
4. Кравченко С.С. Юридична природа прав учасників господарських товариств: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 [Електронний ресурс] / С.С. Кравченко; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2007. – С. 11
5. Вінник О.М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення: монографія / О.М. Вінник. – К.: Атіка, 2003. – 352 с.;
6. Вінник О.М. Науково-практичний коментар Закону України «Про акціонерні товариства» / О.М. Вінник. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 312 с.
7. Виговський О.І. Новели акціонерного законодавства: науково-практичний коментар до Закону України «Про акціонерні товариства» / О.І. Виговський. – К.: Юстініан, 2009. – 880 с.
8. Блюмхардт О. Органи акціонерного товариства (порівняльно-правове дослідження): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 [Електронний ресурс] / О. Блюмхардт; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 19 с.
9. Артеменко С.В. Цивільно-правові проблеми управління акціонерним товариством: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 [Електронний ресурс] / С.В. Артеменко; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2004. – 20 с.
10. Кашанина Т.В. Корпоративное право (Право хозяйственных товариществ и обществ): Учебник для вузов / Т.В. Кашанина. – М.: НОРМА, 1999. – 815 с.
11. Кібенко О.Р. Європейське корпоративне право на етапі фундаментальної реформи: перспективи використання європейського законодавчого досвіду у правовому полі України. Серія «Юридичний радник» / О.Р. Кібенко. – Х.: Страйд, 2005. – 432 с.
12. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики / В. М. Кравчук. – К., 2008. – 720 с.; Кравчук В. М. Загальні збори акціонерів: порядок скликання та проведення / В. М. Кравчук // Юридичний журнал. – 2003. – № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу. <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=233>
13. Переверзев О. М. Господарсько-правове забезпечення корпоративного контролю в акціонерних товариствах: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 [Електронний ресурс] / О. М. Переверзев; НАН України. Ін-т екон.-прав. дослідж. – Донецьк, 2004. – 20 с.
14. Спасибо-Фатєєва І. В. Цивільно-правові проблеми акціонерних правовідносин: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.03 [Електронний ресурс] / І. В. Спасибо-Фатєєва; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 2000. – 36 с.
15. Щербаков В. В. Диференціація правового положення органів акціонерних товариств: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 [Електронний ресурс] / В. В. Щербаков; НАН України. Ін-т екон.-прав. дослідж. – Донецьк, 2011. – 20 с.
16. Щербина О. В. Правове становище акціонерів за законодавством України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 [Електронний ресурс] / О. В. Щербина; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2000. – 15 с.
17. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10 грудня 1997 року № 710/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 15. – Ст. 67
18. Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, затверджене рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17 жовтня 2006 року № 1000 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 6. – Ст. 233
19. Лист Верховного Суду України «Практика розгляду судами корпоративних спорів» від 01.08.2007 року // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 2
20. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144
21. Жорнокуй В. Г. Правова природа права участі в управлінні господарським товариством / В. Г. Жорнокуй // Право і безпека. – 2011. – № 5 (42) [Електронний ресурс]. – Режим доступу. http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2011_5/PB-5/PB-5_50.pdf
22. Роз'яснення ДКЦПФР «Щодо порядку застосування статей 41 та 43 Закону України «Про господарські товариства» у частині регулювання питань щодо порядку денного загальних зборів акціонерів» від 10.11.1999 року № 24 // Українська інвестиційна газета. – 2003. – № 8
23. Роз'яснення «Про порядок застосування розділу XII Закону України «Про акціонерні товариства» щодо здійснення обов'язкового викупу акціонерним товариством розміщених ним акцій», затверджене рішенням ДКЦПФР від 10 серпня 2010 року № 1264 // Відомості Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, 2010. – № 150
24. Роз'яснення «Про порядок застосування пункту 14 статті 2, статті 35 та частини сьомої статті 38 Закону України «Про акціонерні товариства» щодо повідомлення про проведення загальних зборів акціонерного товариства», затверджене рішенням ДКЦПФР від 16 березня 2010 року № 307 // Відомості Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, 2010. – № 49
25. Рекомендації Вищого господарського суду України від 28.12.2007 № 04-5/14 «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин» // Вісник господарського судочинства. – 2008. – № 1
26. Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів, затверджене рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 19 грудня 2006 року № 1591 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 9. – Ст. 339